LUDO E TEORIO

DI LA °DUENDE

da Federico Garcia Lorca

(Federiko Garcia Lorka)

Parolado pronuncita da la autoro
en Buenos-aires e Montevideo
dum la yari 1933 ed 1934

*

Tradukita de Hispana linguo
da Lenadi Moucina

duesma edituro

Noti da la tradukero

La texto di la parolado da Federiko Garcia Lorka, es tradukita segun la versiono quan facis Christopher Maurer (Alianza, Madrid, 1984) helpe la du versioni konocita, la manuskribito ed la mashine skribito da la sekretario di la autoro.

Me hezitis pri la adapto en Idolinguo di la vorto Hispana °duende. Forsan on povis krear la vorto "duendo", e do la adjektivi "duenda", la adverbi "duende" e mem la verbo "duendar". Ma me preferis ne chanjar la origina vorto, nam ol ne havas vere senco exter la kulturo Hispana.

La vorto °duende povas tradukesar per « koboldo », o per « patrono di la domo ». La °duende es anke karduno sika e dornoza. Ma to es nur du ek la senci en Hispana linguo, mem la senco ekvokata da Lorka ne es precipue la senco de koboldo o de karduno, ma plu misterioza nociono. Vere, Lorka ne definis la vorto °duende, ma per ta vorto ambigua il definis la anmo di la arto Hispana.

*Do me preferis gardar la vorto sen chanjo, ma kun la avan-signo °. Ta signo ° quan me uzis es nur tipografa regulo qua indikas vorto qua apartenas a linguo diferanta de Ido. Ta regulo es plu klara kam uzar hoketi qui havas diversa senci. Ta signi ne havas la sama senco kam la * uzata por indikar*

propozi di nova radiko en la Idolinguo, quan me ne uzas en ta libreto.

La autoro citis numeroza nomi di artisti, Hispana o ne, forsan ne ja konocita da la lektanto, do me devis inkluzar noti a la fino di ta libreto. Precipue, ta noti kreata da me helpe Wikipedia (en Hispana, Franca, Angla o Ida lingui), ne esas plu kam kurta informaji pri la dati di la vivo di la personi citata da Lorka.

Pri la nomi Hispanana, me ne esas komplete satisfacata pri la normi quin me fine adoptis, Pronuncar la litero J o G (avan E o I) en Hispana es sat nefacila da multi, e la sono RH es nur aproximo. La C avan A, O od U devas esar pronuncata K. Tamen, se me skribas la nomi Hispanana per K vice C, me ne uzas RH vice J, nam to chanjus tro la aspekto di la vorti.

Kelkafoye, me uzis vorti qui ne esas en la oficala vortaro di la linguo Ido, tamen ne plus kam du o tri foyi. La lektanto povas trovar la senco di tala vorti en noti a la bazo di la pagino.

Probable, la lektanto trovos erori qui eskapas mea korektigado malgre mea atenco sorgoza. Nulo e nulu impedas ke lu korektigos pos me.

Ta tradukuro es tote libera pri yuri, do on povas difuzar o modifikar ol.

Lenadi Moucina

Saturdio, unesma dio di mayo di la yaro 2010

Federiko Garcia Lorka

Ludo e teorio di la °duende

Siorini, Sioruli

Depos la yaro 1918 kande me eniris la Lojeyo di la Studenti di Madrid, til 1928 kande me livis ol, finita mea lerni de Filosofio e Literaturo, me audis en ta rafinata salono, ube iris por korektigar lua frivoleso di plajo Francana, la olda aristokrataro Hispanana, aproxime mil publika diskursi.

Kun deziro de aero e suno, ma tante enoyis, ke ekirante me sentis kuvertata per lejera cindro balde quaze konvertonta en pipro de iracigo.

Ne. Me ne volas ke eniros la salono ta terorebla burdono di la enoyo qua agulizas irga kapi per filo tenua de sonjo e pozas en la okuli di la audanti un grupeto de pinti di pingli.

Per maniero simpla, segun la registro en qua mea voco poeta ne havas lumo ek ligno, nek sinui di la cikuto, nek mutoni qui quik esas kulteli ek ironio, me balde vidos se me povas donar a vi simpla leciono pri la spirito okulta di la doloroza Hispania.

Lu qua es en la pelo di tauro extensata inter Jukar[1], Guadalfeo[2], Sil[3] o Pisuerga[4] (me ne volas citar la granda riveri komparante a la ondi kolora krinaro di leono qui agitas la Plata[5]), on audas dicar kun mezurata frequenco : "To es °duende". Manuel Torres[6], granda artisto di la populo Andaluzana, dicis a ulu qua kantabis : "Tu havas voco, tu savas la stili, ma nultempe tu triumfos nam tu ne havas °duende."

En omna Andaluzia, roko di Jaen[7] o heliko di Kadis[8] on parolas konstante pri la °duende ed on deskovras lu per maniero efikanta kande olu aparas.

La marvela kantero El Lebrijano, kreinto di la Deblo[9], dicis :"Dii dum me kantas kun °duende, nulu povas plus kam me" ; la olda dansistino Gitana La Malena klameskis ula dio audante plear da Brailowsky[10] fragmento da Bach[11]: "Ole! to havas °duende!" ma elu enoyis kun Gluck[12] e kun Brahms[13] e kun Darius Milhaud[14] ; e Manuel Torres, la homo de maxim kulturo en la sango quan me konocis, dicis, audante da Falla[15] ipsa lua "Nokturno di Generalife", ta splendida frazo: "Irgo qua havas soni nigra havas °duende". E ne esas vereso plu granda.

Ta soni nigra esas la misterio, la radiki qui klovageskas su en la slamo, quon irgu konocas, quon irgu ne savas, ma de ube venas a ni lo quo es substantivo en la arto. Soni nigra dicis la homo di la populo di Hispania, e juntas Goethe[16] qua definis la °duende parolante pri Paganini[17], dicante ; "Povo misteriozo quan irgu sentas e quan nula filozofisto explikas".

Do tale, la °duende es povo e ne verko, es luktar e ne pensar. Me ipsa audis dicar da olda maestro gitarista: "la °duende ne es en la guturo; la °duende acensas interne, depos plando di la pedi". Es dicar, ne dependas de doti, ma de vera stilo di vivar; es dicar, de sango; es dicar, de oldega kulturo e, samatempe, de kreato en akto.

Ta "*povo misterioza quan irgi sentas e quan nula filozofio explikas*" es, fine, la spirito di la tero, la °duende ipsa qua incendiis la kordio di Nietzsche[18], qua serchis lo en lua formi extera sur la ponto Rialto[19] o en la muziko da Bizet[20], sen renkontrar lu e sen savar ke la °duende quan ilu persequis, saltabis de la misterii Greka a la danserini di Kadis o a la Dionisiala krio egorjata di la °siguiriya[21] da Silverio[22].

Tale do, me ne volas ke irgu konfundas la °duende kun la demono teologiala di la dubito, a qua Luther, kun sento Bakala, lansis botelo de inko en Nuremberg, nek kun la diablo katolika, destruktanta e pok inteligenta, qua travestias su en hundino por enirar la kuventi, nek kun la simio parolanta quan gardas kun su la Malgesi di Cervantes[23], en la *Komedio di la jaluzeso e la foresti di Ardenia.*

Ne. La °duende pri qua me parolas, obskura e shanceligata, es decendanto di ta gayega demono di Sokrates[24], marmoro e salo, qua indignigata skrachas lu dum la dio kande lu prenis la cikuto, e di la altra melankoliika demoneto di Descartes[25], mikra mandelo verda, qua, saturita de cirkli e linei, ekiras en la canala-stradi por audar kantar la grandi maristi nebuloza.

Irga homo, irga artisto nomesas sive Nietzsche o Cezanne[26], irga skalo qua klimas en la turmo di lua perfekteso es po la preco di la lukto kun lua °duende, ma nek kun sua anjelo, quale on dicis, nek kun sua muzo. On bezonas facar ta dicerno, fundamenta pri la radiko di la verko.

La anjelo guidas e donacas quale Santa Rafael[27], defensas e protektas quale Santa Mikel, anuncas e avertas quale Santa Gabriel. La anjelo dazlas, ma flugas sur la kapo di homo, esas supere, ek-varsas lua graco, e la homo sen mem esforco realigas sua verko o sua simpatio o sua dansado. La anjelo di la voyo di Damask e lu qua eniras tra la streta fenestreto di Asis, o lu qua sequas la pasi di Heinrich Suso[28], imperas e ne es

moyeno de opozar su a lua lumi, pro quo lu agitas lua ali ek stalo en la cirkumi di la predestinato.

La muzo diktas e ye kelka okazioni suflas. Elu povas sat poke, nam lu es ja fora e tante teda (me ipsa vidis lu dufoye), ke on necesis pozar en lu mikordio ek marmoro. La poeti de muzo audas voci e ne savas de ube, ma esas da la muzo qua eksuflas li e kelkafoye lin devoras, quale eventis a Apollinaire[29], granda poeto destruktita da la hororebla muzo kun ta qua la anjela e divina Rousseau[30] portret-piktabis lu. La muzo vekigas la inteligenteso, adportas peizaji de koloni e falsa sapori de lauri, e la inteligenteso es multafoye la enemigo di la poezio, nam limitigas tro, pro quo acensas la poeto sur trono ye akuta aristi, e igas obliviar a lu ke quik formiki povus manjar lu o ke povus falar en la kapo granda langusto de arseno, kontre ta quan povas nulo la muzi qui esas en la monokli o en la rozi ek tibia laka di la mikra salono.

Anjelo e muzo venas de exter ; la anjelo donas lumi e la muzo formi. (Hesiodus[31] lernis da oli.) Pano ek oro o plisato di tuniko, la poeto recevas normi en lua bosketo de lauri. Kontraste, la °duende, on devas vekigar lu en la lasta chambri di la sango. E forjetar la anjelo, e donar un pedo-frapo a la muzo, e perdar la pavoro pri la rideto de violo qua exhalas la poezio di la yarcento XVIII e pri la granda teleskopo ube dormas la muzo en lua lensi, malada ye limiti.

La vera lukto es kun la °duende.

On konocas la voyi por serchar Deo. Depos la modo barbara di la ermito a la modo subtila di la mistiko. Per turmo quale Santa Teresa[32], o per tri voyi quale Santa Ioannus di la Kruco[33]. E quankam ni devas klamar per voco di Isai : " Vere tu es celata Deo", finege Deo sendas a ta qua serchas lu, lua unesma dorni faira.

Por serchar la °duende, ne esas mapi nek exercado. On nur

savas ke lu brulas la sango quale pomado ek vitruni, ke exhaustas, ke forjetas omne la dolca geometrio lernita, ke ruptas la stili, ke prenas apogo en la dolor homala qua ne havas konsolaco, ke igas ke Goya[34], maestro ye la grizi, ye la arjentei e ye la pinki[a] di la maxim bona pikto Angla, piktas per la genui y la pugni ye hororebla nigri ek bitumo; o nudigas Sioro Cinto Verdaguer[35] en la koldeso di la Pirinei, o duktas Jorge Manrique[36] a esperar la morto en la dezerto di Ocaña {Okanya}, o vestizas per verda frako di akrobato la korpo delikata di Rimbaud[37], o metas okuli di fisho mortinta a la komto di Lautreamont[38] dum la auroro di bulvardo.

La grandi artisti di la sud di Hispania, gitani[b] o flamenkeri[c], qui kantas, qui dansas o pleas, savas ke nula emoco es posibla sen la arivado di la °duende. Li trompas la homi e povas donar la sento di duende sen havar lo, quale trompas ni irga dio autori o pikteri o literaturisti ye modeo[d] sen °duende. Ma suficas fixeskar su momente, e ne lasar su ekportesar da la indiferanteso, por deskovrar la trompo e igar fugeskar li kun lia grosiera artifico.

Ulafoye, la kanterino Andaluza Pastora Pavon, la *Kindino di le Peines*, ombroza genio Hispana, equivalanta en kapableso de fantazio ye Goya o ye Rafael El Gallo[39], kantis en taverno di Kadis. Elu pleis per sua voco de ombro, per sua voco ek stano fuzata, per sua voco kovrata de muski, e intrikis olu en la hararo o trempis olu en °manzanilla o perdis lu en labirinti obskura e forega. Ma nulo; esis neutila. La audanti duris mut-esar.

---

a Pinki : koloro ye redo e blanko mixita,

b Gitani : Cigani di Andaluzia

c Flamenko: kanto e danzado di Andaluzia, precipue da la Gitani,

d Modeo : Kustumo efemera qua normizas (segun la gusto di la periodo) la maniero de vivar, vestizar su, e c.

Ibe esis Ignacio Espeleta, bela quale tortugo Romana, a qua on demandis ulafoye : "Pro quo vu ne laboras?" e lu, kun rideto digna de Argentonio[40], respondis ;" Qua maniere me laborus, se me es de Kadis?".

Ibe esis Elvira la Varma, aristokrata putino[a] di Sevilla {Seviya}, decendanto direkta de Soledad Vargas, qua dum la yaro 30 ne volis spozigar un Rothshild[41], nam ilu ne egalis elu pri la sango. Ibe esis le Floridas, quin on kredas buchisti, ma en realeso esas sacerdoti depos yarmili, qui duras sakrifikante tauri en Gerion, e en angulo esis la grav-impresanta bovedukisto °don Pablo Murube kun lua aspekto de masko Kretana. Pastora Pavon finis kantar en medio silenca. Nur, e per sarkasmo, mikrega homo, un inter ta hometi qui quik ekiras la boteli de brandio, dicis tre nelaute: ""Vivez Paris!", quale on dicus:" Hike ne importas a ni, nek la fakultati, nek la tekniko, nek la maestreso, importas a ni altra kozo."

Lore la *Kindino di le Peines* staceskis quale folino, kurvigata same plorantino di mezepoko, e drinkis en nur un guturedo un granda glasedo de anis-liquoro semblante fairo, e risideskas por kantar sen voco, sen aleno, sen nuanci, la guturo flamoza, ma ... kun °duende. Elu sucesabis mortigar la eshafodigajo di la kansono por lasar la plaso a un °duende furiozo ed devastanta, amiko di la venti charjata de sablo, qua facis ke la audanti laceris lua vesti, quaze kun la sama ritmo qua facis ke la Nigri Antilana di la rito Lukumi ruptez le lia, pelotigata avan la imajo di Santa Barbara.

La *Kindino di le Peines* devabis lacerar lua voco pro quo savis ke audis elu personi delikata qui ne volis formi, ma medulo di formi, muziko pura kun la korpo reduktata por povar suspensesar en la airo. Elu devis povrigar su de fakultati e

a Putino: vortacho por prostitucino,

sekureso ; es dicar, lu devis forigar lua muzo e restar sen protekto, por ke lua °duende venez e degnez luktar sen armi. E quale lu kantis! Lua voco ne plu ludis, lua voco esis ondi de sango, digna pro lua doloro e lua sincereso de apertar su quale manuo de dek fingri sur la pedi klovagita, ma plena de burasko, di un Kristo da Juan di Juni[42].

La arivado di la °duende, supozas sempre chanjo radikala en omna formi. Sur anciena programo, donas senci di fresheso tote needita, kun qualeso di rozo recente kreata, di miraklo, qui parvenas a produktar entuziasmo quaze religiala.

En tota la muziko Araba, dansado, kansono o elegio, la arivado di la °duende salutesas per energioza "Alla! Alla!", "Deo! Deo!", tan proxima de la "Ole!" di la korido[a] de tauri, quin nulu savas se samesas, e en irga kanti di la sudo di Hispania la aparo di la °duende es sequata da sincera krii de "Vivez Deo!", profunda, homala, tenera krio di komuniko kun Deo per moyeno di la kin sensi, helpe da la °duende qua agitas la voco e la korpo di la danserini, eskapo reala e poeziala ek ta mondo, tan pura quale la sucesita da la rarega poeto di la XVII, Pedro Soto di Rojas[43], tra sep gardini, o la di Ioannus Klimakus[44] por un tremanta skalo de plori.

Nature, kande ta eskapo es obtenata, omni sentas olua efekti ; la iniciato, vidante qualamaniere la stilo vinkas materio povra, e la ignoranto, en la ne-savas-quo di autentika emoco. Yari ante nun, en konkurso de dansado di Jerez di la Frontiero ekportis la premion oldino qua evis okadek yari kontre bela mulieri e kindi kun tayo ek aquo, per nur acensar la brakii, erektar la kapo, e donar frapo per la pedo sur la estradeto ; ma en la asemblo de muzi e de anjeli qui esas ibe, beleso de formi e beleso de rideti, devis ganar e ganis ula °duende mortanta,

a Korido de tauri : spektaklo en areno ube homo kombatas tauro por fine mortigar lu per espado, helpe kapoto o tuxo reda nomizita "muletao",

qua reptabis lua ali de kulteli oxidigata sur la sulo.

Irga arti esas kapabla de °duende, ma ube lu trovas maxim prato, quale es naturala, es en la muziko, en la dansado, ed en la poezio parolanta, ti qui necesas korpo vivanta qua interpretas, nam esas formi qui naskas e mortas ye modo perpetua e erektas lia konturi sur prezento exakta. Multafoye la °duende di muzikero pasas a la °duende di la interpretero e altrafoye, kande el muzikero o la poeto ne es tala, la °duende di la interpretero, e to es interesanta, kreas nova marvelo qua havas en la semblo, nulo plus, la formo primitiva. Tale la kazo di la °duend-oza Eleonora Duse[45], qua serchis verki faliata por igar li triumfar helpe lo quan elu inventis, o la kazo di Paganini, explikita da Goethe, qua igis audar melodii profunda depos vera vulgaraji, la kazo di la delicoza puerino di la Puerto di Santa-Maria[46] quan me ipsa vidis kantar e dansar la hororoza kupleto Italiana "O Mari!" kun ritmi, kun silenci, e un intenco qui facis de la pakotilio Italiana un zefira serpento ek oro purega.

Lo quo eventas es ke, efektive, on renkontras kelka kozi nova qui ne havas punto komuna kun lo anterioro, es ke on pozas sango viva e cienco sur korpi vakua de expreso.

Irga arti, e anke la landi, havas apteso por la °duende, por anjelo e muzo, e tale Germania havas, kun kelka ecepti, muzo, e Italia havas permanente anjelo, Hispania es omnatempe movata da la °duende. Kom lando de muziko e dansado milyarevata ube la °duende presas citroni frue matine, e kom lando ye morto. Kom landi apertata a la morto.

En irga lando la morto es fino. Lu venas e on klozas la kurteni. En Hispania ne. En Hispania on acensas li. Multa personi vivas inter muri til la dio di lua morto ed on ekiras li a la suno. Mortinto es plu vivanta kom mortinto kam en irga loko en la mondo : lua profilo vundas quale la akuto di razilo. La

espritago pri la morto o la kontemplado silence esas familiara a la Hispani. Depos la *Sonjo di la kadavri* da Quevedo[47], e depos la Marbella di XVII yarcento, mortinta dum parturo en la mezo di la voyo, qua dicis :

La sango di mea internaji	*La sangre de mis entrañas*
es kuvrante la kavalo ;	*cubriendo el caballo està;*
la pati di tua kavalo	*las patas de tu caballo*
jetas fairo de gudro,	*echan fuego de alquitràn*

a la yunulo di Salamanka[48], recente mortigita da tauro, qua klamis:

Amiki, me esas mortanta	*Amigos, que yo me muero;*
amiki, me esas tre mala.	*amigos, yo estoy muy malo,*
Tri tuki havas en korpo	*Tres pañuelos tengo dentro*
e kun ta quan me pozas li es quar	*y este que meto son quatro*

esas balustrada ek flori de salpetro ube aparas populo de kontempleri de la morto, verso da Jeremias[49] en la maxim richa latero, o kun cipreso odoranta en la latero maxim lirika, tamen un lando ube la maxim importanta ek omni havas lastega valoro metalala di morto.

La chazublo e la roto di la charioto e la kultelo e la barbi pikoza di la pastori e la luno senpeligata e la mushi e la mur-armori humida e la demolisuri e la santi kovrata per dentelo e la kalko e la lineo vundanta de avantekti e belvederi, havas en Hispania mikrega herbi di morto, aluni e voci perceptebla da spirito alertema, qui plenigas nia memoro per la aero rigida di nia propra transiro. Ne es kazualeso se omna arto Hispaniana

ligata kun nia tero, plena de karduni e stoni definitiva, ne es exemplo soligata la lamento da Pleberio[50] o la dansi da la maestro Josef Maria di Valdivielso[51], ne es hazardo se inter la balado Europana on detachas ta amorato Hispana:

Se tu esas mea bela amiko,	*Se tu eres mi linda amiga,*
pro quo tu ne regardas me?	*como no me miras,di?*
Okuli per qui me regardas tu	*Ojos con que te miraba*
a la ombro me donis li.	*a la sombra se los, di.*
Se tu esas mea bela amiko,	*Si tu eres mi linda amiga,*
pro quo tu ne kisas me?	*como tu ne me besas,di?*
Labii per qui me kisis tu	*Labios con que te besaba*
al montaro me donis li.	*a la sierra de los di.*
Se tu esas mea bela amiko,	*Si tu eres mi linda amiga,*
pro quo tu ne embracas me?	*como no me abrasas,di?*
Brakii per qui me embracis tu	*Brazos con que te abrazaba*
per vermi me kovris li.	*de gusanos los cubri,*

- nek es stranja ke en la albi di nia poezio lirika sonis ta kansono :

Interne la gardeno de frukti	*Dentro del vergel*
me mortos.	*morire,*
Interne la roseyo	*Dentro del rosal*
men li mortigos.	*matar me han,*
Me, me iris, mea matro,	*Yo me iba, mi madre,*
la rozi koliar,	*las rosas coger,*
Esos la morto	*hallara la muerte*
interne la gardeno.	*dentro del vergel,*

Me, me iris mea matro,	*Yo me iba, mi madre,*
la rozi sekar	*las rosar cortar*
esos la morto	*hallara la muerte*
en la rozeyo.	*dentro del rosal,*
Interne la gardeno	*Dentro del vergel,*
me mortos,	*morire,*
interne la roseyo	*dentro del rosal*
men li mortigos.	*matar me han*

La kapi koldigita da la luno quin piktis Zurbaràn[52], lo flava butrea e lo flava fulmina da El Greco[53], la naraco da la Patro Siguenza, la tota verko da Goya, la absido di la kirko di La Eskorial[54], la tota skulto poli-kolorigata, la kripto di la domo dukala di Osuna, la *morto kun gitaro* di la kapelo di la Benavente en Medina di Rioseco {Rioseko}, equivalas, en la alta kulturo, a la pilgrimo di Santa Andres di Teixido, ube la mortinti havas plaso en la procesiono, a la kanti por mortinti quin kantas la mulieri di Asturii kun lanterni plena de flami en la nokto di novembro, a la kanto e dansado di la Sibilo en la Katedrali di Mayorka e Toledo, a la obskura "In record" di Tortosa[55], ed a la nekontebla riti di la Venerdio Santa, qui quale la kulturega festo di la tauri, formesas la triumfo populara di la morto Hispana. En la mondo, nur Mexikia povas tenar la manuo ye mea lando.

Kande la muzo vidas venir la morto, lu klozas la pordo o erektas soklo, o promenas urno, e skribas epitafo per ceraja manuo, ma balde riiras arozar lauri, kun silenco qua vacilas inter du brizi. Sube la arko mutilita di la Odo, lu juntas kun sento funerala la flori exakta quin piktis la Italiani di la yarcento XV e advokas la fidela hanulo di Lukretius[56] por ke lu pavorigas la ombra ne previdata.

Kande lu vidas venir la morto, la anjelo flugas lente en cirkli e texas per lakrimi ek glacio e narcisi la elegio quan ni vidis tremar en la manui di Keats[57], ed en ti di Bécquer[58], e en ti di Juan Ramon Jimenez[59]. Ma, quala teroro! ta di la anjelo se sentus un araneo, tante mikrega qua esus, sur lua tenera pedi pinka[a]!

Opoze, la °duende ne venas se lu ne vidas la posibleso di la morto, se ne savas ke lu rodas cirkume la domo, se ne havas la certeso ke lu ocilos ta branchi quin irgi portadas, e quin on ne povas, e quin on jame povos konsolacar.

Per la ideo, per la sono, per la gesti, la °duende prizas la bordi di la puteo en sincera lukto kun la kreanto. Anjelo e muzo eskapas su, kun violono o kompaso, e la °duende vundas, ed esas en ta kuraco di ta vunduro qua jame klozesas, ke es lo stranja, lo inventata di la verko da homo.

La vertuo magia di la poemo konsistas en esar sempre °enduend-igata por baptar per obskura aquo irgi qui regardas, nam kun °duende es plu facila amar, komprenar, ed esar certa de esor amata, esor komprenata, e ta lukto por la expreso e por la komuniko de la expreso aquiras kelkafoye en poezio karaktero mortala.

Memorez la kazo di la flamenkemega e °duend-oza Santa Teresia, flamenka nek pro dominir tauro furiozo e donir tri pasi splendida, quon elu facis, nek pro laudar su pri sua beleso, koram Santa Johanes di la Mizero, nek pro frapir la vango di la Nuncio di Lua Santeso[60], ma pro esar un ek la poka kreiti di qui la °duende (ne lua anjelo, nam la anjelo atakas nultempe) traboras per dardo, serchante elun mortigar, nam elu raptis lua lasta sekreti, la ponto frajila qua unionas la kin sensi kun ta centro di karno vivaca, di maro vivaca, di Amoro liberigita di

a Pinka : koloro facita per redo e blanko mixita,

la Tempo.

Bravega vinkanto di la °duende, kontree Felipe[61] di Austria, qua, dezirigante serchar la muzo ed anjelo en la teologio e la astronomia, raptesis da la °duende di la pasioni kolda en la konstrukto di La Eskorial, ube la geometrio es apud la sonjo, ed ube la °duende prenas masko di muzo por eterne punisar la granda Rejo.

Ni dicabis ke la °duende amas la bordo di la vunduro e proximeskas la loki ube la formi fuzesas en suflo surpasante lua expresi videbla.

En Hispania (quale en la landi di Oriento ube dansado es expreso religiala) la °duende havas prato sen limiti sur la korpi di la danserini di Kadis, laudata da Martialis[62], sur la pektori di ti qui kantas, laudata da Juvenal[63], e en omna liturgia di la tauri, autentika dramato religiala, ube, sama maniere kam en la meso, on adoras e sakrifikas un deo.

Semblas quale se omna °duende di mondo klasiko amasigas su en ta perfekta festo, probo di la kulturo e di la granda sentebleso di un populo qua deskovras en la homo ilua maximbona iraci, ilua maximbona bili, ed ilua maximbona lakrimi. Nek dum la dansado Hispana, nek dum la korido de tauri, irgu distraktas su ; la °duende asumas dolorigar, per moyeno di la dramato sur la formi vivanta, e preparas la skali por eskapo ek la realeso cirkumanta.

La °duende laboras sur la korpo di la danserino quale la airo sur la sablo. Konvertas kun magia povo puerinon bela en paraliziko di la luno, o plenigas de pinkaji adolecanta oldegon rogizata qua mendikas en la vino-drinkeyi; de hararo lu naskigas la odoro di portuo nokturno ed en irga momento lu operacas sur la brakii, per expresi qui esas la matro di la dansado di omna tempi.

Ma itero es neposibla. To es tre interesanta de sub-lineizar

lo. La °duende ne iteras same, quale ne iteras same le formi di la maro dum la burasko.

En la korido de tauri, lu aquiras lua acenti maxim impresanta, nam lu devas luktar de un latero kontre la morto, qua povas destruktar lu, e de altra latero, kontre la geometrio, bazo fundamenta di la festo taurala.

La tauro havas sua orbito, la taureero havas la sua, ed inter orbito ed orbito, existas punto de danjero ube esas la somito di ta terorebla ludo.

On povas tenar la muletao kun sua muzo y kun sua anjelo la banderilii[a] e konocesar kom bona taureero, ma dum la laboro per kapoto, koram tauro ankor neta de vundi ed ye la momento di mortagar, on bezonas helpo da la °duende por atingar la klefo di la vereso taurala.

La taureero qua pavorigas la spektantaro en la areno per lua temereso ne taureeas, ma es en ta projekto ridinda, quan povas atingar irga homo, de pariar lua vivo; opozite la taureero mordata da la °duende donacas leciono de muziko Pithagorala e igas obliviar ke lu jetas konstante lua kordio sur la korni.

Lagartijo[64] per lua °duende Romana, Joselito[65] per lua °duende Juda, Belmonte[66] per lua °duende baroka, e Kagancho[67] per lua °duende Gitana docas depos la krepuskulo di la areno, a poeti, pikteri e muzikeri, quar granda voyi di la tradico di Hispania.

Hispania es la unika lando ube la morto es la spektaklo nacionala, ube la morto pleas longa klarioni dum la arivo di la printempi, e di qua arto es sempre guvernata da °duende akuta qua donas a lu lua difero e lua qualeso di invento.

La °duende qua plenas de sango, unesmafoye en la skulto, la vangi di la santi da el Maestro Mateo[68] di Kompostela, es la sama qua igas jemar Santa Ioannus di la Kruco o brular nimfi

a Banderilio : dardo cirkumata per rubani de papero quan la homo pikas en la dorso di la tauro dum korido de tauri,

nuda en soneti religiala da Lope[69].

La °duende qua konstruktas la turmo di Sahagun o laboras briki varmoza en Calatayud {Kalatayud} o Teruel, es la sama qua ruptas la nubi da La Greko e igas forkurar per pedofrapi la jendarmi da Quevedo e chimeri da Goya.

Kande pluvas, lu montras Velasquez[70], °duend-ema dop lua grizi monarkiala; kande nivas, lu igas ekirar Herrera[71] nuda por demonstrar ke la koldeso ne mortigas; kande lu brulas, pozas Berrugete[72] en lua flami, ed igas inventar da ilu nova spaco por la skulto.

La muzo di Góngora[73] e la anjelo di Garcilaso[74] devas laxigar la girlando ek lauri kande pasas la °duende di Santa Ioannus di la Kruco, kande

La cervo vundita	*El ciervo vulnerado*
en la kolino aparas.	*por el otero asomas*

La muzo di Gonzalo di Berceo[75] e la anjelo di la archi-sacerdoto di Hita devas eskartar su por lasar la paso a Jorge Manrique kande lu arivas vundata ye morto an la pordi di la kastelo di Belmonte. La muzo di Gregorio Hernandez e la anjelo di Jose di Mora devas for-irar por ke tra-iras la °duende qua ploras lakrimi ek sango di Mena, e la °duende kun kapo di tauro Asiriano di Martinez Montañes {Montanyes}; quale la melankoliika muzo di Katalunia e la anjelo humida di Galicia devas vidar, kun amoza astono, la °duende di Kastilia, tante fora di la pano varma e de la dolcega bovini, qua pasas kun normi de cielo balayata e de teri sika.

°Duende di Quevedo e °duende di Cervantes, unu per verda anemoni ek fosfo ed altru per flori di gipso de Ruidera, kronigas la retablo di la °duende di Hispania.

Irga arto havas, quale es natura, °duende de modo e de formo diferanta, ma omni juntas radiki en un punto, de ube spricas la soni nigra di Manuel Torres, materio lasta e fondo komuna ne kontrolebla e shanceliganta, de ligno, sono, telo, e vorti.

Soni nigra dop qui esas en tenera intimeso la vulkani, la formiki, la zefiri, e la granda nokto, zonizante la tayo per la Voyo Laktea.

Siorini e Sioruli : me erektis tri arki, e per manuo nehabila, me pozis en li la muzo, la anjelo e la °duende.

La muzo permanas quieta; elu povas havar la tuniko ye mikra plisati o la okuli di la bovino qua regardas Pompei, o la nazigo ye quar lateri quale lua granda amiko Picasso[76] piktis lu. La anjelo povas agitar hari da Antonello di Mesina[77], tuniko da Lippi[78], e violino da Masolino[79] o da Rousseau.

La °duende... Ube es la °duende? Tra la arko vakua pasas aero mentala qua suflas insistante sur la kapi di la mortinti, serchante nova peizaji ed acenti ignorata; aero kun odoro di salivo di puero, di herbo pistata e velo di meduzo, qui anuncas la konstanta bapto di kozi recente kreata.

******

1 JUKAR : Jùcar : {Rhukar} ; forsan la rivero proxime Santiago di Kompostela, nordo-este di Hispania
2 GUADALFEO : rivero en la provinco di Granada (Andaluzia)
3 SIL: rivero di la nordo di Hispania
4 PISUERGA : rivero di Extremaduria, west di Hispania.
5 PLATA : rivero di Sud-Amerika; ol es la estuario formigata da la junto di la rivero Parana e la rivero Uruguay, qua jetas sua aqui en la Atlantiko.
6 Manuel TORRES : Manuel Soto Loreto, altre nomizita Manuel TORRE o TORRES, esis Gitano Hispana , naskito en Jerez di la Frontero, provinco di Kadis, dum la yaro 1878. Il mortis tre povra en Sevilia dum 1933. Famozesis kantisto e autoro de kanti flamenka.
7 JAEN : Jaèn : {Rhaen} ; urbo di Andaluzia
8 KADIS : Cadiz ; urbo di Andaluzia
9 DEBLO : Kanto populara andaluzana , en desuzo, de karaktero melancoliika , de strofi ye quar versi,
10 BRAILOWSKY :{Brailovski} Alexander Brailowsky, naskita en Kiev , 16 februaro 1896 ed mortinta en New York la 25 aprilo1976, esis pianisto Ukrana qua devenis US-Amerikana.
11 BACH : {Barh} Johann Sebastian Bach esis Germaniana kompozisto. Lu naskis ye 21 di marto, 1685 en familio di muzikisti. Lu mariajis dufoye e havis 20 filii; kelka ek li anke divenis muzikisti. Lu mortis ye 28 di julio 1750 che Leipzig.
12 GLUCK : {Gluk} Christoph Willibald Ritter von Gluck esis komposisto de muziko Germana dum la periodo klasika, Lu naskis en Erasbach, dans l'électorat de Bavière, la 2 julio 1714 e mortis a Vien, Austria, la 15 novembro 1787. Il skriptis precipue operi,
13 BRAHMS : Johannes Brahms (1833-1897) esis notora Germaniana klasika-kompozisto di 19ma yar-cento. Il naskis en Hamburg (Germania) e mortis en Vien (Austria) dum 3 di aprilo, 1897
14 Darius MILHAUD : {Darius Milo} Darius Milhaud , naskis la 4 septembro 1892 a Marseille {Marsey} e mortis à Genève (Suisia) dum la 22 junio 1974, Lu esis kompozisto Franca de klasika muziko.
15 FALLA :{Falya} Manuel de Falla y Matheu (n. ye 1876, m. ye 1946) esis Hispaniana klasika-kompozisto. Lua domo, quan on povas hodie vizitar es proxime la gardini di la Alhambra, La °Generalife es parto di ta gardini.
16 GOETHE : {?} Johann Wolfgang von Goethe 28 di agosto 1749 en Frankfurt am Main til 22 di marto 1832 en Weimar Germania esis poeto, romanisto e dramatifisto, anke cientisto ed administranto.
17 PAGANINI : Niccolò (o Nicolò) Paganini (1782 til 1840) esis Italiana

klasik-kompozisto e muzikisto virtuoza di la violono,

18 NIETZSCHE : {Nich} Friedrich Wilhelm Nietzsche 15 di oktobro 1844 en Röcken apud Leipzig til 25 di agosto 1900 en Weimar (Germania) esis filozofo.

19 RIALTO : famoza ponto di Venezia (Italia).

20 BIZET : {Bize} Georges Bizet (1838 til 1875) esis Franciana kompozisto konocata precipue per l'opero Carmen.

21 °SEGUIRIYA : formo di la kanto flamenka,

22 SILVERIO :Silverio Franconetti y Aguilar (Sevilla, 10 di junio di 1831 - Sevilla, 30 di mayo di 1889) esis kantero flamenka,

23 CERVANTES : Miguel de Cervantes Saavedra (29 di septembro 1547 en Alcalá de Henares Hispania til 23 di aprilo 1616 en Madrid) esis autoro famoza de Don Quijote di la Mancha.

24 SOKRATES : Greka filozofo, Sokrates esis impozata suocidar o retraktar lua doktrini. Sokrates exekutesas per drinkar venena cikuto en 399 ak,

25 DESCARTES {Dekart}: René Descartes (1596 til 1650) esis filozofo, matematikisto (do geometrio) e fizikisto en universala cienco. Til 17ma yarcento on agnoskis grose ke geometrio traitas figuri di spaco e ke algebro havas intereso ad nombri. Ye 1637 Descartes kunligas ta du nocioni . Analizala geometrio naskis.

26 CEZANNE : {Sezan} Paul Cézanne (19 di januaro 1839 en Aix-en-Provence sud-Francia til 22 di oktobro 1906) esis Franciana piktisto. Il lernis en la "Suisa Akademio" en Paris, apud Camille Pissarro, Pierre-Auguste Renoir, Claude Monet e Alfred Sisley. Il komencas kom impresionisto ma lua finala pikti kun larja kolora tushi anuncas kubismo.

27 SANTA RAFAEL : Rafael, Mikel e Gabriel esas anjeli nomizita en la Biblo, tre populara en la kristiana kulturo,

28 SUSO : Heinrich Seuse O.P. (altre nomata Amandus, nomo quan lu adoptis por skriptar), o en lua formo Latina Suso o Kastiliana Susón, mistiko german naskito en Überlingen (lago Konstanza) ye 21 di marto aproxime 1300 e mortinto en Ulm ye 25 di juanaro di 1366.

29 APOLLINAIRE {Apoliner} : Guillaume Apollinaire, pseudonimo di Wilhelm Apollinaris de Kostrowitzky naskis ye 26 di agosto 1880 en Roma e mortis ye 9 di novembro 1918 en Paris, Lu esis poeto en Franca linguo,

30 ROUSSEAU {Ruso} : Henri Roousseau, piktisto Franca, lu naskis en Laval (Francia) ye 21 di mayo di 1844, e mortis en Paris dum 1910, On konocas lu per la nomo "Douanier Rousseau" {Dwanye Ruso} (Doganero Ruso) nam il laboris kom employato di Ocizo di Paris,

31 HESIODUS : Hesiodus en Latina e en Greka anciana Ἡσίοδος , esis

poeto Greka di la VIIIma yarcento ak.

32 SANTA TERESIA : Santa Teresa di Avila, Teresa di Cepeda e Ahumada, mnaskis en Ávila 'Hispania) ye 28 de marzo de 1515 , ed mortis en Alba di Tormes, ye 4 di oktobro di 1582). Elu esis religiero, doktoro di la Eklezio Katolika, místiko ed skriptero Hispana, fundinto di la Karmeliti Ped-nuda, brancho di la Ordeno di Nia Siorino di la Monto Karmelo .

33 Ioannus di la KRUCO : Juan de Yepes Álvarez (Fontiveros, Ávila, Hispania, 24 di junio di 1542 – Úbeda, 14 di decembro di 1591), konocita kom studento segun la nomo "Frato Juan de Santo Matía", e pose, kom "San Juan de la Cruz", esis poeto mistiko e monako Karmelita Ped-nuda di la RiNasko Hispana.

34 GOYA : Francisco José de Goya y Lucientes naskis ye 1746 en Aragon e mortis exilito dum 1828 en Bordeaux {Bordo} Francia, Lu esis famoza Hispaniana piktisto de fino di 18ma yar-cento til la komenco di 19ma yar-cento.

35 VERDAGUER : Jacinto Verdaguer e Santaló, (en Katalana : Jacint Verdaguer i Santaló) (Folgarolas, Osona (provinco di Barcelona), 17 di mayo di 1845 - Vallvidrera (hodie distrikto Sarrià-Sant Gervasi di Barcelona), 10 di junio di 1902), esis eklesiisto ma anke poeto en lengui Katalana y Hispana, Dum la yaro 1902 : la 17 di mayo, dio aniversaria de lua 57 yari, lu iris pede depos Barcelona, ube vivs, a Vila-Joana, la fermo di Vallvidrera, ube lu espera konvalecar, Mortis en Vila-Joana, la 10 di junio a las 17:50h.

.

36 MANRIQUE : Jorge Manrique naskis en Paredes de Nava, provinco di Palencia o en Segura di la Sierra, provinco di Jaén, forsan dum 1440 ed lu mortis en Santa María dil Campo Rus, Cuenca la 24 di aprilo di 1479, Lu esis poeto Hispana di la PreRenasko, Lu esis autoro di °"Coplas por la muerte de su padre" (Kupleti pri la morto di lua patro), un famoza verko ek la klasiki di la literaturo Hispana de omna tempi.

37 RIMBAUD {Rimbo} : Jean Nicolas Arthur Rimbaud naskis ye la 20 di oktobro 1854 en Charleville (Francia) e mortis ye 10 di novembro 1891 en la portuo Francana Marseille {Marsey}, Lu esis poeto dum nur kelka yari. Evante 20 yari, lu cesis skriptar poezio e iris en Etiopia kom komercanta. Retro-iris a Francia dum 1891 malada de genu-kancero.

38 LAUTREAMONT {Lotreamon} naskis ye 4 aprilo 1846 en Montevideo e mortis en Paris ye 24 Decembro 1870. Lu esis poeto Franca-Uruguayana. Lua pseudonimo Komto di LAUTREAMAONT venis probable di persono di romano-libro).

39 El GALLO : {Galyo} Rafael Gómez Ortega (Madrid, 18 di julio de 1882 - Sevilla, 25 di mayo de 1960), altre nomizita "el Gallo" e pose, la "Divina Kalvo", esis famozo toreadoro Hispana ek etnio Gitana, frato di Joselito, altra famozo, e membro di familio taurera,
40 ARGANTONIO : lasta rejo di Tartasos, anciena lando nun aproxime inter Huelva e Sevilia, La dinastio di la Argantinii duris de la VIIma yarcento til la VIma ante Kristo,
41 ROTHSHILD {Rotshild} : familio de bankisti europana, simbolo quale Kresus de la richeso,
42 JUNI : {Rhuni} Jean de Joigny es skultisto Franca-Hispana qua naskis en Joigny (Francia) en 1506 e mortis en Valladolid (Hispania) en 1577. Lu es konocata per lua nomo Hispana "Juan de Juni" o Franca "Jean de Joigny"{Jwanyi}.
43 ROJAS :{Rorhas} Pedro Soto de Rojas (Granada, 1584 - Granada, 1658), poeto Hispana di la °Culteranismo.
44 KLIMAKUS : Ioannus Climacus en Latina e Greka: Ἰωάννης τῆς Κλίμακος) (Siria?, c. 575 - 30 di marto di 649?) esis monako kristana, asketo, anakoreto,
45 DUSE : Eleonora Duse (Pavia, 1858 - Pittsburgh, 1924) esis la maxim famoza aktorino di la teatro Italiana de la fino di l XIXma yarcento til la komenco di la XXma.
46 PUERTO DI SANTA MARIA: urbo de Andaluzia, proxim Kadis, an la boko di rivero Guadalete,
47 QUEVEDO : Francisco Gómez di Quevedo e Santibáñez Villegas naskis en Madrid, 14 de septembro di 1580 e mortis en "Villanueva de los Infantes", provinco Hispanana di Ciudad Real, ye 8 di septembro di 1645) esis noblo, polítikisto y skriptero Hispana do la Yarcento di Oro.
48 SALAMANKA : Salamanca, urbo di nordo di Hispania,
49 JEREMIAS : Jeremías (Anatoth, Judea 650 a. K. - Daphnae, Egipto 585 a. K.). Profeto hebreo, filio di la sacerdoto Hilcías
50 PLEBERIO : rola-persono di la verko teatra "La Celestina" da Fernando di Rojas, yarcento XVI,
51 VALDIVIELSO : ???
52 ZURBARAN : Francisco di Zurbarán (Fuente de Cantos, Extremadura (Hispana); 7 novembro di 1598 – Madrid, 27 agosto di 1664), piktisto di la Yarcento di Oro, famoza pro lua pikturi de monako e pro la uzo di la blanko.
53 GRECO : Domínikos Theotokópoulos, en Greka Δομήνικος Θεοτοκόπουλο konocata per la nomo El Greco (la Greko) naskis en Herklion en Kreta, en 1541 (?), lu vivis precipue en Toledo, e mortis ye 7 aprilo 1614, en Toledo (Hispania). Piktisto, skultisto ed arkitektisto,

lu piktis famozo peisajo di Toledo sub la sturmo.
54 ESKORIAL , Palaco konstruktita por Filipe II di Hispania en la centro di Kastilia, Lua formo de grililo memoresas di la tormento di la santo Kristana Laurentius,
55 TORTOSA : probable la urbo di Tortosa, en Katalunia, nordesto di Hispania,
56 LUKRETIUS : Titus Lucretius Carus : {Titus Lukretius Karus} esis poeto e filozofo Latina di la unesma yarcento ante Kristo. Lu skriptis la libro °"De rerum natura", longa poemo pasionoza pri la mondo segun la principi di Epikurus.
57 KEATS : {Kits} John Keats, esis poeto Angla di la periodo Romantika, lu naskis proxime London, en Finsbury Pavement, 31 oktobro 1795, e mortis en Roma pro tuberkloso ye 24 februaro 1821.
58 BECQUER{Bekker}: Gustavo Adolfo Bécquer , skriptisto e poeto Hispana, naskis en Sevilia, la 17 februaro 1836 ed mortis en Toledo ye 22 decembro 1870,
59 JIMENEZ : Juan Ramón Jiménez, esis poeto Hispana qua naskis en Moguer en Andalouzia ye 24 decembro 1881 ed mortis yle 29 mayo 1958 en San Juan, exilata en Porto Rico,.
60 LUA SANTESO : la kristana papo,
61 FELIPE : Felipe II di Hispania, naskis ye 21 mayo 1527 en Valladolid e mortis ye 13 septembro 1598 en la palaco di La Eskorial, esis rejo di Hispania depos 1556 til lua morto, e rejo di Portugal depos 1580 ; lu esis princo Hispana di la familio Habsbourg.
62 MARTIALIS :Martial (en Latina Marcus Valerius Martialis) esis poeto dum la unesma yercento pos I.K. qua naskis en Hispania, Lu es famozo pro lua epigrami en Latina,
63 JUVENALIS : Juvenalis (en Latina Decimus Iunius Iuuenalis) esis poeto satirika Latina dum fino di la unesma yarcento p,k, e la komenco du la duesma, Lu skriptis dek e sis "satiri" inter 90 e 127 p,k,
64 LAGARTIJO : Rafael Molina Sánchez altre nomizita « Lagartijo » («Lacerteto»), naskis en Cordoba (Hispania) ye 27 novembro 1841 e mortis en Cordoba ye 1er agosto 1900, esis toreadoro Hispana,
65 JOSELITO :José Gómez Ortega altre nomizita « Joselito » o ankor « Gallito » («Hanuleto») es un famozo ek la grandi toreadori Hispana, Lu naskis ye 8 mayo 1895 en Gelves (provinco di Sevilla) e mortis ye 16 mayo 1920 en Talavera di la Reina (provinco de Toledo) pos vundesir da tauro. Lu esis frato da Rafael El Gallo , la "Divina Kalvo",
66 BELMONTE :Juan Belmonte García (naskis en . Sevilla, 14 aprilo di 1892 – mortis en Utrera, 8 de abril de 1962), esis toreadoro Hispana, , Ofte on dias pri lu ke lu esis la kreinto di la taureo moderna,

67 KAGANCHO : Joaquín Rodríguez Ortega altre nomizita « Cagancho », qua naskis en Sevilla (Hispania) ye 17 februaro 1903, e mortis ye 1ma januaro 1984 en Mexiko (Mexikia), esis toreadoro Hispana,
68 MATEO : Maestro Mateo es la kreinto di la kapela di la Pratelias en la Katedralo di Santa Iago di Kompostela dum 1103.
69 LOPE ; Felix Lope de Vega y Carpio (Madrid, 25 noviembro di 1562 – 27 agosto di 1635) esis un ek la maxim importanta poeti e dramatisti di la Yarcento di Oro Hispana (XVI/XVII) e pro la nombri de lua verki, un ek la maxim proliferanta autori di la literaturo mondala.
70 VELASQUEZ : Diego Rodríguez de Silva y Velázquez (n. ye 1599, m.1660) esis Hispaniana piktisto de baroka epoko. Il naskis en Sevilla e mortis en Madrid ube lu laboris por la Reji di Hispania.
71 HERRERA :Juan de Herrera esis arkitektisto, matematikisto e geometristo Hispana di la Renesenco. Naskis ye 1530 en la quartero di Movelan en la urbo Roiz e mortis en Madrid dum januaro 1597. Ek lua verki famoza, on devas citar la Eskorial por la Rejo Felipe II di Hispania.
72 BERRUGETE : Alonso González Berruguete (naskinta en Paredes de Nava, Palencia, Hispania dum 1490 e mortinta en Toledo, Hispania, dum 1561), lu esis scultisto Hispana di la periodo Manierista, filio di la piktisto Pedro Berruguete.
73 GONGORA : Luis de Góngora y Argote naskis en Córdoba, 11 di julio di 1561 e mortis en la sama urbo ye 23 di mayo di 1627). Lu esis poeto e dramatisto Hoispana di la Yarcento di Oro,
74 GARCILASO : Garcilaso de la Vega naskis en Toledo, inter 1498 — forsan kelka yari antee depos 1494 e mortis ye 14 octobro di 1536). Lu esis poeto e militisto Hispana di la Yarcento di Oro.
75 BERCEO : Gonzalo de Berceo (naskinta en Berceo dum 1197 e mortis ante 1264), anke konocata kom Gonzalo de Guillezzi, esis poeto Hispana, la unesma konocata en la linguo Kastiliana.
76 PICASSO : Pablo Picasso ye 25 di oktobro 1881 en Malaga (Hispania) til 8 di aprilo 1973 en Mougins (Sud-Francia), esis precipua piktisto. Kun Georges Braque, to esas uno di fondinti di kubista stilo.
77 MESINA : Antonello di Giovanni d'Antonio o (en Siciliana) Antonellu di Giovanni d'Antoniu di Missina, nomizita "Antonello da Messina". Lu naskis ye 1430 proxime la urbo Siciliana Mesina e morti dum 1479 en Mesina) esis piktisto Italiana.
78 LIPPI : Filippo di Tommaso Lippi (1406 – 8 di oktobro 1469), esis piktisto di la yarcento XV di Italia. Lu influis la pikto da Boticelli.
79 MASOLINO : Masolino di Panicale, reale nomizita Tommaso di Cristoforo Fini (naskinta en Panicale, 1383 e mortinta en San Giovanni

Valdano, 1440) esis piktisto Italiano.

****
01 mayo 2010
Edituro libera de yuri
*